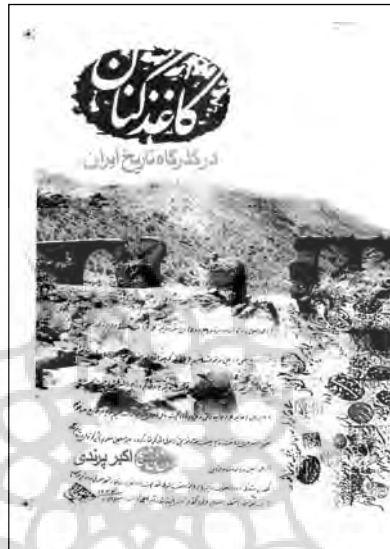

کاغذ کنان

در گذرگاه تاریخ ایران

○ کاغذ کنان در گذرگاه تاریخ ایران
 ○ نگارش: اکبر پرندی
 ○ ناشر: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۱۷ ص.

○ رحیم نیکبخت

دسترسی مؤلف به تعداد زیادی از فرامین و اسناد خطی منحصر بفرد از عصر صفویه تا قاجاریه است که در مباحث مربوطه به خوبی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این اسناد در روشن شدن تاریخ این قسمت از ایران اهمیت بسیاری دارد که تاکنون کمتر مورد توجه محققان بوده است. از نکات جالب این اثر «سالشمار حکومت خانهای سعدلو و حوادث تاریخی کاغذکنان از آغاز قرن یازدهم الی سیزدهم ه. ق» است که از روی نسخه‌ای خطی که بسیار ارزشمند است استخراج و تنظیم شده است.

این اثر علاوه بر اینکه در موضوع، خود کتاب مهمی است نظر به پیوستگی تاریخی «کاغذ کنان» با مناطقی مثل خلخال، اردبیل، میانه، طارم، اطلاعات قابل توجهی هم در مورد این نواحی دارد که از منابع متعدد استخراج و تدوین شده است.

امید است این تجربه موفق محقق جوان کاغذ کنان سرمشق جوانان جویای هویت آذربایجانی قرار گیرد چنان که حضرت امیر می‌فرماید: خودشناسی مقدمه و سرآغاز خداشناسی است. شناخت خود و تاریخ زادگاهمان آغاز شناخت صحیح تاریخ ایران خواهد بود.

فصل دوم تاریخ این قصبه از اوایل قرون اسلامی تا ظهور صفویه؛ در فصل سوم کاغذ کنان در دوره صفویه؛ در فصل چهارم اوضاع سیاسی اجتماعی منطقه کاغذ کنان و خلخال؛ در فصل پنجم علما و مشاهیر علم و ادب کاغذ کنان و شرح حال شانزده نفر از مشاهیر منطقه؛ در فصل ششم آثار تاریخی؛ در فصل هفتم اوضاع اجتماعی کاغذکنان در دوره رضاخان پهلوی تا بر افتادن فرقه دمکرات آمده است. تصاویر نمونه‌هایی از اسناد منحصر به فردی که برای اولین بار منتشر می‌شود - از جمله فرمان ناصرالدین شاه قاجار خطاب به حاکم خلخال در رابطه با میرزا محمد باقر خلخالی، سراینده ثعلبیه - و تصاویر رجال و آثار تاریخی کاغذ کنان و فهرست اعلام پایان بخش کتاب است.

کاغذ کنان در طول تاریخ پرفراز و نشیب خود رخدادهای بسیاری را دیده است. این شهر در دوره مغول به دست آنها قتل عام و ویران گردید. از اوایل قرن هشتم به صورت قصبه‌ای کوچک درآمد که نزدیک به ۳۵ روستای دیگر تابع آن بودند (ص ۱۹). از جمله ویژگی‌ها و ارزشهای این اثر جدید،

برای شناخت سرزمین پهناور ایران لازم است پیشینه تاریخی تک‌تک نقاط جغرافیایی کشور، جریان‌ها و رخدادهای روی داده در مناطق مختلف و افراد مؤثر در آن حوادث، شناسایی شده و مورد بررسی قرار گیرند. از جمله این نقاط که برای نخستین بار تاریخ مستند آن منتشر می‌شود «کاغذ کنان»، یکی از بخش‌های شهرستان میانه است. در مورد این منطقه پرسابقه تاکنون اطلاعات منسجمی وجود نداشت حتی برای برخی نام آن هم ناشنا بود.

بنابر روایتی، **خواجه نظام الملک**، وزیر **آلب ارسلان سلجوقی**، در سفری که به آذربایجان داشته در شهر «خونج» کارخانه‌ها یا کارگاههایی مشاهده می‌کند که کاغذ تولید می‌کردند و چون از لفظ «خونا» اکراه داشت گفته است که اینجا، نه خونج بلکه «کاغذ کنان» است (از معرفی پشت جلد آقای پرندی در کتاب)، **کاغذکنان در گذرگاه تاریخ ایران**، تاریخ، جغرافیا، وضعیت اقتصادی و فرهنگی کاغذ کنان را در هفت فصل در پرتو منابع متعدد مورد بررسی قرار داده است. فصول کتاب به شرح زیر است: در فصل اول موقعیت جغرافیایی - فرهنگی کاغذ کنان؛ در